

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/4-76

Датум:

02.11.2016.

Наставно-научном већу Филозофског факултета Универзитета у Нишу
подносимо следећи извештај:

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ:

1. Састав комисије:

1. Ванредни професор др Бисера Јевтић
2. Доцент др Драган Тодоровић
3. Доцент др Марија Јовановић

2. Одлука Већа департмана за педагогију број 10/4-46 од 28. октобра 2016. године.

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

1. Име, име једног родитеља, презиме
Слободан Драган Ђорђевић
2. Година уписа на мастер академске студије
2014/2015.
3. Назив студијског програма
Мастер академске студије педагогије

III НАСЛОВ-МАСТЕР РАДА:

Социјално понашање деце у инклузивној настави

IV ПРЕГЛЕД -МАСТЕР РАДА:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Структура мастер рада састоји се из теоријског приступа проблему, методолошког приступа проблему истраживања, анализе и интерпретације резултата истраживања, закључних разматрања и прилога који представљају истраживачке инструменте. Теоријски оквир истраживања чине следеће целине:

ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ

1. Дефинисање појма инклузија
- 1.1. Инклузија и интеграција
2. Инклузивно образовање и развој школе
3. Карактеристике инклузивног образовања и наставе
- 3.1. Специфичности инклузивне наставе
4. Индивидуални образовни план (ИОП)
5. Значај развијања позитивног става код ученика према инклузији
6. Значај социјалних интеракција вршњака у инклузивној настави
- 6.1. Просоцијално понашање ученика у инклузивној настави
- 6.1.1. Димензије просоцијалног понашања
- 6.1.2. Начини подстицања просоцијалног понашања
- 6.1.3. Ненасилна комуникација у служби подстицања социјалног понашања деце
- 6.2. Антисоцијално понашање ученика у инклузивној настави
- 6.2.1. Дискриминација и насиље
7. Улога наставника у подстицању просоцијалног понашања
- 7.1. Утицај стила вођства наставника у инклузивној настави на понашање ученика
8. Досадашња истраживања

МЕТОДОЛОШКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ

1. Проблем истраживања
2. Предмет истраживања
3. Циљ истраживања
4. Задаци истраживања
5. Хипотезе истраживања
6. Варијабле истраживања
7. Популација и узорак истраживања
8. Методе, технике и инструменти истраживања
9. Организација и ток истраживања
10. Статистичка обрада података.

АНАЛИЗА И ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ПОДАТАКА

1. Релијабилност скале
2. Факторска анализа
3. Развијеност позитивног става према инклузивном образовању
4. Најзаступљенија социјална понашања
5. Начин на који ученици испољавају став
6. Наставник развија просоцијално понашање код ученика

Закључак

Литература

Прилози

Скала процене ставова наставника о социјалном понашању ученика (СПСНСПУ)

Закључак представља есенцијалну интегрисаност добијених резултата истраживања и теоријског дела рада.

Укупан број коришћених библиографских јединица у раду износи 50, од чега је коришћена у великој мери и инострана литература на енглеском и другим релевантним језицима. Рад садржи 17 табела.

Укупан број страница мастер рада, укључујући литературу и прилоге који представљају инструменте, износи 120.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА -МАСТЕР РАДА:

Инклузија представља једну од најважнијих корака и карика савременог друштва, тако да можемо да кажемо да инклузивна настава представља једну од карактеристика модерног васпитно- образовног система. Када говоримо о инклузивном образовању, заправо говоримо о прихватању различитости, међусобном поштовању и уважавању, толеранцији, демократичности, хуманости. Дакле, као такво, инклузивно образовање нас учи да не треба тежити упросечњавању и изједначавању, али и упоређивању једне особе, односно ученика, са другим учеником. Закључујемо да су вредности и предности инклузивног образовања многобројне и да нам помажу да боље разумемо себе и друге, омогућавајући нам истовремено и да постанемо бољи људи. Свакако да реализација и имплементација инклузије у васпитно- образовни систем наилази на препреке и баријере, које се крећу од кадровских и материјалних проблема до проблема који проистичу из негативних ставова које друштво (односно родитељи, ученици, наставници) има према особама које имају потребу за посебном друштвеном подршком. Дакле, да би се инклузивно образовање заиста могло спроводити на прави начин, тако да доприноси развоју свих ученика, неопходно је радити на промени ставова читавог друштва, при чему је потребно посебно се посветити едукацији наставника и развијању позитивних ставова о инклузији, како би они могли да даље позитивно утичу на своје ученике и њихове родитеље. Врло је важно развити позитивне односе и ставове према, јер они имплицирају развој позитивних начина

понашања.

Видимо да је инклузивно образовање комплексан појам и процес који обухвата деловање многобројних фактора. На основу свега, проблем истраживања формулисан је на следећи начин: Ученици у инклузивном образовању.

Циљ и карактер истраживања

1. Теоријски циљ

На основу релевантне литературе и резултата досадашњих истраживања, како домаћих тако и оних који су реализовани у другим земљама, добити увид у то на који се начин манифестује социјално понашање деце у инклузивном образовању.

2. Сазнајни циљ:

Реализацијом истраживања добија се увид у ставове наставника који се односе на социјално понашање ученика у инклузивној настави.

3. Апликативни циљ:

Истаћи значај развијања и подстицања просоцијалног понашања код деце у оквиру инклузивне наставе.

Хипотезе истраживања

Општа хипотеза: Претпоставља се да је код ученика заступљено просоцијално понашање и став према инклузији.

Посебне хипотезе:

1. Претпоставља се да је Скала процене ставова наставника о социјалном понашању ученика (СПСНСПУ) релијабилна.
2. Претпоставља се да ће се издвојити групе фактора које се односе на спремност ученика да прихвате децу са потребом за посебном друштвеном подршком.
3. Претпоставља се да наставници сматрају да је код ученика развијен позитиван став према инклузивној настави.
4. Претпоставља се да су видови просоцијалног понашања заступљенији код ученика
5. Претпоставља се да ученици испољавају своје ставове кроз прихватање ученика обухваћеним инклузивним образовањем.

Популацију истраживања чине наставници Топличког округа, док узорак чини 100

наставника основних школа Никодије Стојановић, Ратко Павловић Ћићко и Девети октобар. За обраду података добијених овим истраживањем коришћен је програм за статистичку анализу података, SPSS 20.0. Статистички поступци су:

1. Величина узорка (N),
2. Аритметичка средина (M),
3. Стандардна девијација (sd),
4. F- тест
5. t- тест
6. Факторска анализа,
7. Кронбах Алфа тест за проверу поузданости инструмента

1. ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Инклузивно образовање је једна од главних карактеристика савременог друштва, оно је истовремено и потреба друштва, али и основа за ставрање демократски оријентисаног друштва, које ће у потпуности бити отворено за све своје чланове, за све људе, без бзира на њихов изглед, могућности, способности, даровитост или недаровитост. Дакле, инклузијом учимо и друге, али и себи стваљамо до знања да је потребно поштовати друге, њихову индивидуалност, њихову особеност, али и да не смемо дозволити да нас неко напада зато што смо различити. Вредност инклузивног образовања је управо у томе што нас учи просоцијалном понашању, додатно га подстичући и развијајући. Просоцијално понашање представља основу за сарадњу, комуникацију, повезивање и заједнички живот. Са тим у вези, треба рећи да је веома важно и код ученика подстицати просоцијално понашање, и то од најранијих дана и на најранијем узрасту. Такође, треба рећи и да на просоцијално понашање деце, односно ученика, будућих одраслих особа, утиче велики број фактора на различите начине. Као најзначајније свакако можемо издвојити родитеље, односно утицај породице, и наставнике, односно утицај школе. Како бисмо осигурали и повећали могућности за развијање просоцијалног понашања и позитивног односа према инклузији, неопходно је радити и на развијању позитивног односа код родитеља и наставника.

Међутим, социјално понашање деце у оквиру инклузивне наставе се може развити у другом, негативном правцу. Тада говоримо о антисоцијалном понашању. Овакав начин понашања ученика се манифестује на различите начине, при чему су неки од њих дискриминација, ругање, подсмевање, а као екстермно антисоцијално понашање се може јавити и насилно понашање. Са друге стране, антисоцијалним понашањем се код друге стране, односно код ученика према којима се развија и испољава антисоцијално понашање, могу развити негативне особине као што су повученост, негативна слика према себи, незадовољство собом, па чак и депресија. Овим се свакако боравак деце у школи не одвија тако да се деца (овде мислимо на сву децу обухваћену инклузивним образовањем) осећају пријатно, задовољно и срећно, већ се развија негативан однос и емоције према школи, другој деци, а самим тим се могу развити и негативни односи према друштву у целини, што свакако није пожељно.

Након реализованог истраживања и статистичке обраде добијених података можемо рећи да је потврђена општа хипотеза будући да резултати показују да наставници позитивно оцењују своје ученике када се ради о просоцијалном понашању и поштовању начела инклузивног образовања.

Прва посебна хипотеза је потврђена, будући да на основу резултата које смо добили анализом, закључујемо да је релијабилност скале на високом нивоу будући да Кронбах- алфа износи 0,815. Овај податак нам је битан зато што нам указује да су подаци које добијамо на основу ове скале поуздани, односно релијаблни.

Друга посебна хипотеза се односи на екстраховање фактора и гласи *Претпоставља се да ће се издвојити групе фактора које се односе на спремност ученика да прихвате децу са потребом за посебном друштвеном подршком*. Можемо рећи да је ова хипотеза такође потврђена, будући да су се екстраховале следеће групе фактора: : Сарадња ученика са ученицима који имају тешкоће у развоју, Асоцијална понашања ученика, Недискриминативност ученика, Јединство ученика, Улога наставника у сузбијању дискриминације и Отвореност ученика за инклузивну наставу.

Наредна хипотеза *Претпоставља се да наставници сматрају да је код ученика развијен позитиван став према инклузивној настави* на основу добијених резултата можемо да закључимо да је став наставника позитиван, односно да наставници сматрају да је код њихових ученика развијен позитиван став према инклузивној настави и образовању које обухвата сву децу. На овај закључак нас најпре наводе резултати у оквиру првог ајтема односно ајтема Сматрам да су моји ученици толерантни и брижни, где се 46 наставника,

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/4-76

Датум:

02.11.2016.

односно 45,1% испитаних наставника опредељује за пети степен, односно за опцију сасвим се слажем. Такође, на постојање позитивног става код ученика нам указују и резултати у оквиру друге тврдње. Сматрам да моји ученици нису склони дискриминисању, са чиме се сасвим слаже 33 наставника, односно 32,4% наставника. Сматрам да су моји ученици спремни да помогну другим ученицима (34 наставника се сасвим слаже), Сматрам да су моји ученици спремни да прихвате ученике друге националности (33 наставника се сасвим слаже), Сматрам да су моји ученици спремни да прихвате децу са тешкоћама у развоју (27 наставника се сасвим слаже). На основу добијених података можемо да закључимо да је прва претпоставка која је у вези са првим задатком делимично потврђена, будући да статистички подаци показују да наставници сматрају да је код ученика развијен позитиван став према инклузивном образовању и настави, али и да има оних који се са тим не слажу, те нису сигурни да њихови ученици не би били насилни према ученицима обухваћеним инклузивним образовањем. Ово свакако треба схватити као упозорење и потврду да је насиље и насилно понашање ученика и даље један од великих проблема савремене школе и да као такво може бити препрека реализацији инклузивног образовања, али и неких других иновација.

На основу резултата приказаних у табелама можемо закључити да је код ученика заступљеније просоцијално понашање, односно оно понашање које се заснива на толеранцији, прихватању, поштовању друге особе, културе или неког друго својства какво могу бити тешкоће у развоју.

Ајтеми као што су: Када је у одељењу дете које има тешкоће у развоју, ученици га прихватају, Када је у одељењу дете које има тешкоће у развоју, ученици се труде да успоставе контакт са њим/њом, Ученици имају разумевање за дете које има тешкоће у развоју, Ученици дете које има тешкоће или је друге националности сматрају њима једнаким и Када је у одељењу дете које има тешкоће у развоју, ученици га укључују у активности показују да постоји велики проценат наставника који се са овим слаже (41,2%, 42,2%, 35,3%, 37,3% и 39,2%) што даље имплицира да су ученици позитивно настројени према ученицима који имају потребу за посебним друштвеном подршком, те њихова понашања заиста можемо окарактерисати као просоцијална.

Са друге стране, наставници показују неслагање са ајтемима Када је у одељењу дете које има тешкоће у развоју, ученици га исмевају и задиркују (28,4% наставника), Када је у одељењу дете које има тешкоће у развоју, ученици одбијају било какав контакт (15,7%), Када је у одељењу дете које има тешкоће у развоју, ученици показују страх, неповерење и нелагодност (17,6% наставника) и Када је у одељењу дете које има тешкоће у развоју, ученици се осећају запостављено (7,8% наставника) што само потврђује претпоставку да су код ученика заступљенија просоцијална понашања, будући да ученици, на основу одговора које су нам дали наставници, не показују љубомору, запостављеност нити избегавају или оговарају ученике које имају потешкоће у развоју. У оквиру ове хипотезе је утврђена и важност искуства коју наставници имају, будући да наставници који имају искуства у инклузивном раду успевају да организују наставу и сам васпитно- образовни рад тако да сва деца, без обзира да ли имају потешкоће у развоју или не, се осете пријатно, те код таквих наставника мањи број ученика показује страх, неповерење или нелагодност када се у разреду нађе и дете које има потребу за посебном друштвеном подршком. Овај податак је битан, јер управо се у пријатној атмосфери развијају позитивни ставови и просоцијално понашање, док у атмосфери у којој је осетан страх или неповерење често долази до одбацивања детета, као и до стварања друштвено непожељног и неприхватљивих ставова, а самим тим и до асоцијалног понашања деце, односно ученика. Да би наставник могао да успешно организује и реализује инклузивну наставу, али и да би код ученика могао да сузбије негативна социјална понашања, а да подстиче и учврсти она која су позитивна, неопходно је да уме да их препозна. На основу ових података можемо закључити да што је дужи радни стаж наставника то се и повећава њихова успешност у препознавању различитих социјалних понашања ученика. Овај податак је битан, будући да указује на значај искуства, али истовремено истиче и потребу за додатним усавршавањем посебно млађих наставника.

На основу свих резултата добијених у оквиру овог задатка, можемо да закључимо да је хипотеза потврђена, узимајући у обзир резултате који показују да су код ученика ипак развијенија просоцијална понашања, будући да наставници истичу да ученици прихватају друге ученике без обзира да ли имају потешкоће у развоју или не, не одбијајући контакт са њима, не оговарајући их, већ ученици прихватају оне ученике који имају потребу за посебном друштвеном подршком, што свакако доприноси позитивној атмосфери у којој се ученици не осећају запостављено.

Резултати показују да наставници процењују своје ученике као отворене за

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ У НИШУ

ИЗВЕШТАЈ О УРАЂЕНОМ МАСТЕР РАДУ

Број:

10/4-76

Датум:

02.11.2016.

инклузивно образовање и наставу, те сматрају да њихови ученици на један позитиван начин приступају и односе се према самим ученицима који су обухваћени инклузивном наставом.

Прва два ајтема: Сматрам да би моји ученици мисле да она деца која имају сметње и тешкоће у развоју не треба да иду са осталом децом у школу и Моји ученици сматрају да би требало би направити посебна одељења у редовној школи за децу са сметњама у развоју се посебно издавајају као важни, будући да резултати показују да се 22,5% наставника уопште не слаже са првим ајтемом, док се 32,4% наставника не слаже са другим ајтемом. Ове ајтеме смо издвојили као посебно значајне, будући да нам указују на то да су ученици ипак свесни значаја који инклузивна настава има, те да се сепарацијом оних ученика који имају потребу за посебном друштвеном подршком не може постићи ништа. Од наставника се свакако даље очекује да подстичу овакве ставове и да у својим одељењима и школи у којој раде, смање број ученика који се противе инклузивној настави и образовању. Надаље, битни су резултати добијени у оквиру ајтема Моји ученици сматрају да је потребно да се друже са ученицима који имају тешкоће у развоју и ван наставе, при чему се 38,2 % наставника у потпуности слаже са тврдњом, што нам указује да код ученика постоји пријатељски однос према ученицима који имају потребу за посебном друштвеном подршком. Такође, подстицајни и охрабрујући су резултати у оквиру ајтема Моји ученици сматрају да ученици који имају сметње и тешкоће у учењу могу из неких предмета да буду подједнако добри као и остали ученици, са чиме се у потпуности слаже 34,3% укупног броја испитаних наставника. Овај резултат нам указује на то да ученици увиђају потенцијал и способност оних ученика који имају одређених сметњи или тешкоћа у развоју. Из тог разлога ученици се углавном не буне када треба да седе са у клупи са учеником који има тешкоћа у развоју, што тврди 33,3% наставника, као и да им не смета да понове више пута уколико примете да их друг не разуме (34,3% наставника се углавном слаже).

Наставници који поседују искуство у инклузивном раду сматрају да су њихови ученици отворени за то да заједнички уче са оним ученицима који имају потребу за посебном друштвеном подршком, што, можемо претпоставити, може да буде последица управо и самог односа наставника према ученицима, али и начину на који наставник организује васпитно- образовни инклузивни рад.

Можемо закључити да наставници који су млађи сматрају да су њихови ученици отворенији и имају позитивнији однос према инклузивном образовању и настави, а самим тим се и просоцијалније понашају, те се за време одмора не одвајају, заједно уче, заједно славе рођендане, заједно одлазе у школу. Ово може да буде последица тога да су млађи наставници више обавештени о инклузији, те да више и разговарају са својим ученицима на ту тему, чиме код ученика развијају позитиван став према инклузији, а самим тим и адекватне просоцијалне начине понашања.

Добијени резултати показују да наставници заиста раде на развијању просоцијалног понашања код ученика и да притом настоје да себе поставе као пример на који би се ученици угледали. У оквиру ове хипотезе, добијени су резултати који указују на то да варијабла која се односи на дужину радног стажа утиче на начин на који наставници развијају и подстичу просоцијално понашање код ученика, те статистички значајна разлика постоји у ајтемима: Подстичем ученике да поштују различитост ($F=5,426$ и $p=0,002$) Ученицима указујем на то да су дискриминација и предрасуде негативни ($F=4,680$ и $p=0,004$) Учим их да смо сви једнаки и да имамо једнака права, без обзира на порекло или боју коже ($F=7,255$ и $p=0,000$) Подстичем их да своје ставове износе на ненасиљан начин, поштујући саговорника ($F=6,889$ и $p=0,000$) Подстичем их да помажу онима којима је помоћ потребна ($F=5,834$ и $p=0,001$) и Организујем и трибине и предавања како бих код ученика развио позитиван став према инклузији ($F=3,649$ и $p=0,015$). Закључујемо да наставници који имају краћи радни стаж више раде на томе да код ученика развију просоцијално понашање, што можемо приписати њиховој мотивисаности за посао, као и чињеницом да су они више окренути демократичним вредностима, те и новинама које се уводе у васпитно-образовне институције како код нас, тако и иностранству.

Дакле, говорећи о могућностима на које се социјално понашање деце у инклузивном образовању може манифестовати, можемо да кажемо да је потребно радити додатно на стварању позитивне атмосфере не само у учионици и школи, већ и у широј друштвеној заједници, па и у читавом друштву. Чини се да наше друштво, иако се труди да прихвати принципе и моделе савремених друштава, је и даље дубоко традиционално, што значи да је друштво у коме су заступљени различити видови дискриминације, стереотипи и предрасуде, што додатно отежава имплементацију инклузивног образовања у постојеће васпитно-образовни систем. У другим европским земљама се више не говори о значају инклузије и инклузивног образовања из простог разлога што је већ створен позитиван однос и схваћен значај и многобројне предности које инклузија собом носи.

Управо развијањем и подстицањем просоцијалног понашања код деце унутар васпитно-образовних установа у нашој земљи (на свим нивоима образовања) ставрамо јаку основу за реализацију потпуне, целокупне инклузије и инклузивног образовања. Образујући децу и подстичући просоцијално понашање код њих, као најмлађих чланова друштва, заправо обликујемо будућност саме земље и осигуравамо да ће у будућности наше друштво бити јако демократско и толерантно друштво, ослобођено предрасуда, стереотипа, осуђивања; друштво морално освешћених и јаких просоцијалних особа које су у стању да прихвате и поштују различитости, и које су спремне да сарађују са другима, да им пружају помоћ. Можемо да кажемо да нам инклузија помаже да будемо бољи људи који ће стварати боље сутра заједно.

2. ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Мастер Рад под називом *Социјално понашање деце у инклузивној настави*

у целини, како у теоријском тако и у методолошком делу, у потпуности је испунио постављени истраживачки циљ и истраживачке задатке. Анализа и интерпретација резултата истраживања који су обрађени адекватним методолошким поступцима, указују на постојеће стање у области инклузивног васпитања и образовања, у овом случају развијање просоцијалних компетенција и циљу превенције насиља у процесу инклузивног образовања, што се посебно актуелизује данас у процесу реформи школског система. Тумачење и анализа резултата истраживања омогућавају сагледавање актуелног стања и пружају могућност за промене у делу имплементације програма посвећеним разматрању и објашњењу везе између вршњачке прихваћености, одбачености, социјално одговорног и агресивног понашања и усмерености ка вршњацима, с једне, развијање просоцијалних компетенција, с друге стране који су се на пољу повезаности инклузивног образовања у школама других земаља показали изузетно успешним.

3. КОНАЧНА ОЦЕНА -МАСТЕР РАДА

Да ли је теза урађена у складу са образложењем наведеним у пријави теме DA
Да ли теза садржи све битне елементе DA
По чему је теза оригиналан допринос науци
Недостаци тезе и њихов утицај на резултат истраживања NEMA

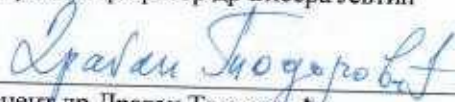
VI ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене тезе, комисија предлаже:

- да се мастер рад прихвати а кандидату одобри јавна одбрана DA
- да се мастер рад враћа кандидату на дораду (да се допуни односно измени) или
- да се мастер рад одбија

ПОТПИС ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Ванредни професор др Бисера Јевтић

Доцент др Драган Тодоровић

Доцент др Марија Јовановић